

УДК 336.226.44

DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2020-5-24>**Самусевич Я.В.***кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри бухгалтерського обліку та оподаткування
Сумського державного університету***Кобушко Я.В.***кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри управління
Сумського державного університету***Кравчук Я.В.***студентка
Сумського державного університету***Samusevych Yaryna***Candidate of Sciences (Economics),
Senior Lecturer of the Department of Accounting and Taxation
Sumy State University***Kobushko Iana***Candidate of Sciences (Economics),
Senior Lecturer of the Department of Management
Sumy State University***Kravchuk Yana***Student of
Sumy State University*

СУТНІСТЬ РЕСУРСНИХ ПЛАТЕЖІВ ТА ЇХ РОЛЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ¹

THE ESSENCE OF RESOURCE PAYMENTS AND THEIR ROLE IN ENSURING STATE ENVIRONMENTAL POLICY

АНОТАЦІЯ

Екологічні проблеми, з якими стикається кожна країна світу без виключення, посилюють тиск на уряди з метою пошуку способів зменшити екологічну шкоду чи мінімізувати її з метою економічного зростання. Ресурсні платежі мають багато важливих переваг, таких як екологічна ефективність, економічна ефективність, можливість отримання державних доходів та прозорість. Крім того, ресурсні платежі, у розрізі окремих їх видів, успішно використовуються для вирішення широкого кола питань, включаючи утилізацію відходів, забруднення води, викиди в атмосферу та рентні платежі для відновлення земельних ресурсів. Незалежно від сфери політики, розробка вдосконалень ресурсних платежів та міркування політичної економії при їх реалізації є вирішальними чинниками загального успіху. Саме тому актуальним питанням є аналіз теоретичної бази ресурсних платежів, дослідження генезису поняття, та визначення особливостей ресурсних платежів у розрізі їх видів.

Ключові слова: ресурсні платежі, екологічний податок, навколишнє природне середовище, викиди, рентна плата.

АННОТАЦИЯ

Экологические проблемы, с которыми сталкивается каждая страна мира без исключения, усиливают давление на правительства с целью поиска способов уменьшить экологический ущерб или минимизировать его с целью экономического роста. Ресурсные платежи имеют много важных преимуществ, таких как экологическая эффективность, экономическая эффективность, возможность получения государственных доходов и прозрачность. Кроме того, ресурсные платежи, в разрезе отдельных

их видов, успешно используются для решения широкого круга вопросов, включая утилизацию отходов, загрязнение воды, выбросы в атмосферу и рентные платежи для восстановления земельных ресурсов. Независимо от сферы политики, разработка усовершенствований ресурсных платежей и соображения политической экономии при их реализации являются решающими факторами общего успеха. Именно поэтому актуальным вопросом является анализ теоретической базы ресурсных платежей, исследования генезиса понятия, и определение особенностей ресурсных платежей в разрезе их видов.

Ключевые слова: ресурсные платежи, экологический налог, окружающая среда, выбросы, рентная плата.

ANNOTATION

The environmental challenges facing every country in the world, without exception, are stepping up pressure on governments to find ways to reduce or minimize environmental damage for economic growth. Governments have a range of tools at their disposal, including regulations, information programs, innovation policies, resource taxes and fees. Taxes and fees, in particular, are a key part of this toolkit. A generalized analysis of resource payments in terms of environmental taxes and rents showed that rent payments serve to ensure the conservation and restoration of land resources, and environmental taxes help reduce emissions of pollutants into the environment. Resource payments have many important benefits, such as environmental efficiency, cost-effectiveness, public revenue opportunities, and transparency. In addition, resource payments, by type, have been used successfully to address a wide range of issues, including waste disposal, water

¹ Дослідження виконане в межах науково-дослідної роботи «Структурно-функціональна мультиплексивна модель розбудови системи екологічних податків в Україні» (номер державної реєстрації 0119U100759).

pollution, air emissions, and rent payments for land reclamation. Regardless of the policy area, the development of resource payment improvements and the considerations of political economy in their implementation are crucial factors for overall success. That is why the topical issue is the analysis of the theoretical basis of resource payments, the study of the genesis of the concept, and determining the features of resource payments in terms of their types. As well as who pays them and who causes them to maximize economic well-being when developing an effective environmental policy of the state. After all, with the efficient functioning of resource payments, the state cares not only about the well-being of direct market participants, but also about the well-being of those who have suffered from the negative consequences of environmental damage. By doing so, resource payments bring the distribution of resources closer to the social optimum. Resource payments in Ukraine should be used not only as a source of revenue, but also as an important tool for financial and economic regulation of nature and environmental protection, in order to finance environmental measures.

Key words: resource payments, environmental tax, environment, emissions, rent.

Постановка проблеми. Враховуючи важливість ефективного використання ресурсних платежів з метою скорочення надмірного антропогенного впливу на природні ресурси та довкілля необхідно дослідити особливості теоретичного обґрунтування ресурсних платежів у розрізі їх видів. Дискусійність категорії «ресурсні платежі» обумовлює необхідність уточнення її сутності. Потребує детального аналізу призначення ресурсних податків, а також визначення їх ролі у забезпеченні завдань екологічної податкової політики держави. Обмежена ефективність екологічних та ресурсних податків визначає потребу обґрунтування перспектив їх розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання теоретичного обґрунтування ресурсних платежів, тенденцій розвитку та їх впливу на довкілля стали об'єктом дослідження багатьох вітчизняних науковців, зокрема Веклич О.О., Мандзик В.М., Драган І.В., Шульга Т.М., Мельник Л.Г., проте досі не були визначено єдиного підходу до трактування ресурсних платежів та не визначено їх особливості.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у дослідженні теоретичних основ ресурсних платежів у розрізі екологічних податків та рентної плати, визначенні їх особливості для реалізації балансу економічного розвитку та екологічної стійкості у майбутній перспективі.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах розвитку технологій та суспільства актуальності набувають екологічні проблеми, які пов'язані зі збереженням та відновленням навколишнього природного середовища. Вони займають вагоме місце серед глобальних проблем людства для забезпечення дотримання пріоритетів сталого розвитку. Процес переходу до ринкової економіки в країнах Східно-Центральної Європи створив унікальний контекст для запровадження зборів та податків для екологічних цілей. Починаючи з 1990 року, економічні реформи та реструктуризація допомогли зменшити роль забруднюючої промисловості в економіці, а також було здійснено інвестиції для подолання існуючих екологічних зобов'язань та

впровадження сучасних технологій [1]. Багато високорозвинених країн пристосували існуючі економічні інструменти та запровадили нові з метою підтримки та сприяння покращенню стану навколишнього середовища.

Одним із традиційних та ефективних інструментів, які використовують уряди всіх країн світу для скорочення шкідливого впливу господарської діяльності на стан довкілля є ресурсні платежі. Постійні модифікації систем ресурсних платежів у напрямку і пошуку найбільш ефективного підходу вимагають розробки шляхів максимізації потенціалу ресурсних платежів як інструменту мінімізації нераціонального використання навколишнього природного середовища. Саме тому існує нагальна проблема оцінки впливу ресурсних платежів на довкілля, а також перегляду умов застосування фінансово-економічних важелів впливу з метою підвищення їх ефективності.

Відтак, для початку необхідно визначити особливості трактувань вітчизняних та закордонних вчених поняття «ресурсні платежі» та визначити основні підходи, яким керуються науковці у дослідженнях для уніфікації та формування єдиного тлумачення поняття. Протягом багатьох років між фахівцями існують суперечки щодо визначення єдиного підходу до трактування поняття «ресурсні платежі». Зокрема, така дефініція не визначена і на законодавчому рівні.

Ресурсні платежі визначаються як обов'язковий платіж, що розраховується та сплачується до бюджету пропорційно до кількості використаного природного ресурсу відповідним суб'єктом господарювання [2, с. 194]. Проте, таке трактування є досить вузьким, адже дефініція характеризується не лише обов'язковим характером сплати. Поняттю притаманне використання за цільовим призначенням, а отже основне завдання полягає у відновленні ресурсного потенціалу, та скороченні антропогенного впливу на навколишнє середовище. Відтак, основна мета таких платежів полягає у формуванні централізованих фондів, які є необхідними для здійснення органами влади повноважень у сфері захисту навколишнього природного середовища. Саме тому, вважаємо, що зміст поняття «ресурсні платежі» було висвітлено не в повному обсязі.

Окремі науковці вважають, що суть поняття криється в рентному характері таких платежів, зокрема деякі акцентують увагу на рентних відносинах нехтуючи основними функціями ресурсних платежів, такими як фіскальна та стимулююча [3]; інші наголошують на природоохоронній функції, яка є основною метою створення та ефективного функціонування ресурсних платежів [4]. Проте, варто визнати, що ресурсний платіж в першу чергу є фіскальним інструментом наповнення бюджету, а враховуючи сьогоденні вітчизняні реалії такий платіж втратив своє використання за виключно за цільовим призначенням. Така ситуація можлива через економічну,

політичну та соціальну не стабільність в країні, а також як результат нерозуміння масштабів екологічних проблем, зростання забруднення навколишнього середовища.

Інший вітчизняний вчений трактує ресурсні платежі, як екологічні витрати, які несе підприємство в результаті здійснення господарської діяльності [5]. Він акцентує увагу на тому, що такі платежі повинні бути використані за цільовим призначенням, а отже на усунення екологічних проблем регіонів та спонукання до пошуку інструментів екологічного та економічного управління. Хоча, варто зауважити, що науковцем не було визначено фіскального характеру ресурсних платежів, що втрачає одне із основних їх функціональних призначень.

Закордонні вчені формують визначення ресурсних платежів як обов'язковий внесок суб'єктів господарювання за користування природними ресурсами, а також відшкодування за негативний вплив на довкілля [6]. Вважаємо, що вищевказане трактування є досить повним, адже характеризує дві основні складові ресурсних платежів – користування та відшкодування. Хоча, це визначення також не формує повного уявлення про важливість та необхідність таких платежів, а також не висвітлює їх мету та завдання.

Таким чином, було підтверджено той факт, що єдиного підходу щодо трактування сутності поняття ресурсні платежі між науковцями та законодавством не існує. Саме тому вважаємо, за необхідність ототожнити поняття ресурсні та екологічні платежі, адже сутність характер, функції, мета та завдання таких дефініцій є однаковою. Для формування власного визначення було структуризовано підходи закордонних та вітчизняних науковців до трактування сутності поняття «ресурсні платежі» (рис. 1).

Власне визначення ресурсних платежів об'єднує кожен із визначених підходів, а та-

кож акцентує увагу на їх природоохоронному характері, адже екологічні проблеми визнані найбільшою загрозою для людства. Останніми роками найбільш ефективним інструментом у боротьбі зі зміною клімату та подоланні негативних наслідків антропогенного впливу є ресурсні платежі, раціональне використання яких сприяє розвитку відновлюваної енергетики та вдосконалює енергоефективність економічних секторів.

Основною економічною причиною використання ресурсних платежів в екологічній політиці є врахування витрат на забруднення та інших витрат на використання та/або користування природними ресурсами, що називаються зовнішніми ефектами, до цін на товари та послуги, що виробляються у процесі господарської діяльності [7, с. 15]. Такі зовнішні ефекти є побічними факторами економічної діяльності, і їх витрати не є частиною цін, що сплачуються безпосередньо задіяними виробниками або споживачами товарів та послуг.

Наприклад, забруднення електростанцій, що працюють на вугіллі, спричиняє кислотні дощі, які пошкоджують ґрунти, рослинність, воду та будівлі, що належать людям та країнам, які безпосередньо не отримують вигоди від електростанції. І оскільки ціни, що платять виробники та споживачі електроенергії, не включають ці «зовнішні» витрати, вони подають неправильні ринкові сигнали, стимулюючи виробництво електроенергії, що перевищує рівень економічної ефективності економіки в цілому. Так, ресурсні платежі намагаються об'єднати ці зовнішні витрати у ціни, щоб зблизити як соціальні, так і приватні витрати. Кращі ціни дозволяють ринкам, скажімо, транспорту чи виробництва енергії працювати ефективніше. Така інтерналізація зовнішніх витрат призведе до перерозподілу ресурсів економіки відповідно

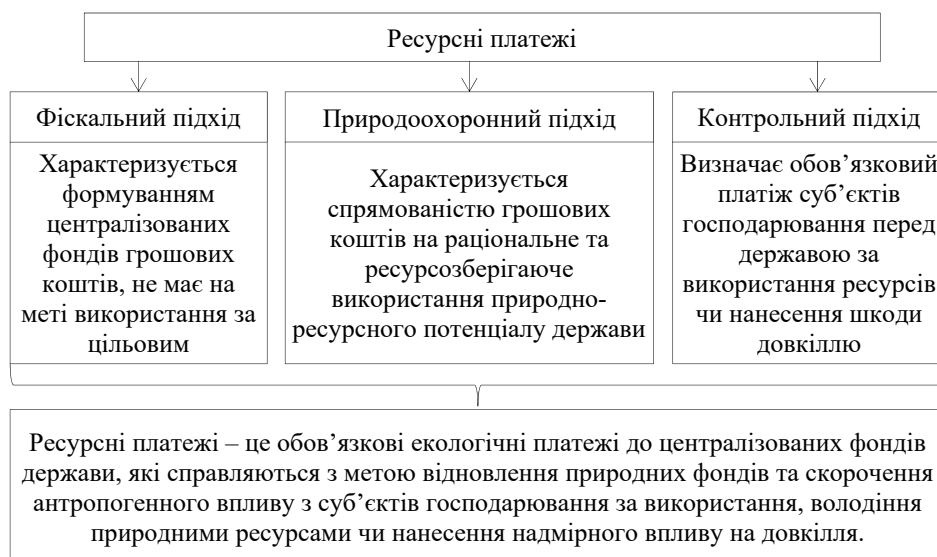

Рис. 1. Структуризація підходів до трактування сутності поняття «ресурсні платежі»

Джерело: авторська розробка на основі [1; 2; 3; 4; 5; 6]

до «справедливих та ефективних» цін шляхом перерозподілу витрат. Ресурсні платежі також допомагають застосувати принцип забруднювач та/або користувач платить, оскільки вони змушують виробників товарів та послуг сплачувати відповідно платежі за діяльність, яка спричиняє безпосередній чи опосередкований вплив на навколишнє природне середовище.

Так, зазначений ефект є негативним зовнішнім фактором для суб'єктів господарювання, оскільки являється витратною частиною бюджету, зате існують позитивні ефекти економічної діяльності, якими користуються ті, хто безпосередньо не бере участь у цій діяльності. Наприклад, лісове господарство приносить прямі вигоди тим, хто займається посадкою дерев, але ліси також приносять користь суспільству загалом, утримуючи кількість опадів, поглинаючи парниковий газ, CO₂, зв'язуючи і підтримуючи ґрунт та забезпечуючи середовища існування. Також, такі платежі від використання та/або користування природних ресурсів можуть бути використані для скорочення негативних зовнішніх ефектів.

Сутність сучасної вітчизняної податкової системи викладена у Податковому Кодексі України, відповідно до якого ресурсні платежі складаються з екологічного податку та рентної плати. У свою чергу, екологічний податок складається з чотирьох компонентів. Характеристика видів рентної плати демонструє табл. 1.

Іншим нормативно-правовим актом, який регулює рентні відносини в Україні є Цивільний кодекс. У ньому врегульовані договірні відносини, які виникають між одержувачем та платником ренти, при переданні першим у власність майна та/або тимчасове користування за окрему (визначену) грошову плату чи в іншій формі [11].

Особливістю ренти природних ресурсів, є те, що вони є об'єктом права власності українського народу, а отже можуть надаватися лише у користування, основні норми якого закріплюються Конституцією України. Звичайно, існують винятки, зокрема це стосується земельних ресурсів. З метою максимального економічного ефекту від рентних відносин було актуалізовано питання безпечного та ощадливого використання природних ресурсів, їх екологічного відтворення та збереження.

Окремим видом ресурсних платежів є екологічні податки, які багато вчених вважають найкращим заходом державної політики, який спрямований на зменшення забруднення та ліквідацію наслідків екологічної шкоди. Деякі з науковців стверджують, що визначаючи розмір такого податку, можна безпосередньо вплинути на величину забруднення.

При ефективному функціонуванні екологічного податку, держава дбає не лише про добробут прямих учасників ринку, а й про добробут тих, хто постраждав від негативних наслідків

Таблиця 1

Характеристика видів рентної плати в Україні

Вид рентної плати	Платники	Об'єкт	Вартість	Ставка, ПКУ
За користування надрами для видобутку корисних копалин	Суб'єкти господарювання, які зареєстровані як підприємці та набули права користуватися надрами на підставі дозволів	Обсяги товарної продукції гірничого підприємства видобутої корисної копалини	-за фактичними цінами; -за розрахунковою вартістю.	Ст. 252.2 ПКУ
За користування надрами в ділянках не пов'язаних з видобутком корисних копалин	Юридичні та фізичні особи, які використовують надра для зберігання нафти та нафтопродуктів, вирощування овочів та рослин, тощо	Об'єм товарів чи речовин, які не, які не пов'язані з видобуванням корисних копалин	Розраховується відповідно до займаної площі товарами чи речовинами	Ст. 253.5 ПКУ
За користування радіочастотними ресурсами	Загальні користувач радіочастотного ресурсу, яким надано право ним користуватися	Ширина смуги радіочастот	Розраховується відповідно до діапазону радіочастот	Ст. 254.4 ПКУ
За спеціальне використання води	Фізичні та юридичні особи, як використовують воду, отриману шляхом забору води з водних об'єктів	Фактичних обсяг води, який використовують водокоористувачі	Розраховується відповідно до виду вод та регіону її видобування	Ст. 255.5 ПКУ
За користування лісових ресурсів	Юридичні та фізичні особи, постійні представництва та нерезиденти, які мають право користуватися лісовими ресурсами, як з дозволом так і без нього	Деревина, другорядні та побічні лісові матеріали	Розраховуються відповідно до лісових порід за основним та неосновним призначенням	Ст. 256.3 ПКУ
За транспортування нафти та нафтопродуктів	Суб'єкти господарювання, які експлуатують об'єкти магістральних трубопроводів та надають відповідні послуги	Фактичні обсяги що транспортуються територією України	Розраховуються відповідно до кількості транспортованого продукту	Ст. 256.1.3 ПКУ

Джерело: складено автором на основі [8]

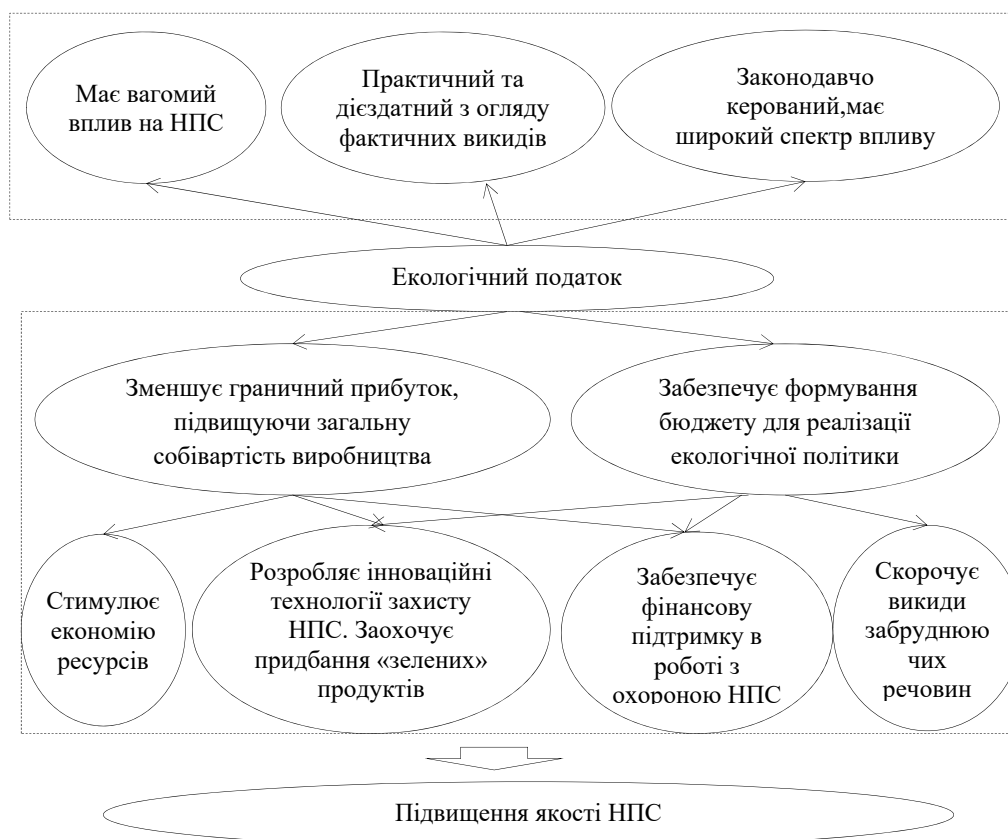
екологічної шкоди. Діючи таким чином, екологічні податки наближають розподіл ресурсів до соціального оптимуму. Екологічний податок є важливою детермінантою ринкової рівноваги. Якщо уявити, що виробники є змінними факторами, які зобов'язані платити податки, то граничні витрати зростають. Геометрично функціонування екологічних податків зміщує криву граничних витрат рухатися вліво. Якби ринковий попит залишався незмінним, введення нових видів екологічних податків за рахунок зменшення пропозиції збільшило б рівноважну ціну та зменшило б рівноважну кількість.

Таким чином підтверджується необхідність та важливість екологічних податків у розрізі кожного із представленою видів забруднень, які в Кодексі визначається як загальнодержавний обов'язковий платіж, що справляється з фактичних обсягів викидів у повітря та воду, розміщених та накопичених відходів, тощо. З огляду на те, що питання екологічного оподаткування розглядалося безліччю вітчизняних та закордонних науковців [3-8; 9], то нами було систематизовано основоположні знання Кодексу та деяких наукових праць та визначено основну характеристику екологічного податку та його механізм скорочення впливу на довкілля (рис. 2).

По-перше, екологічний податок безпосередньо реалізує інтерналізацію зовнішніх ефектів

на довкілля. Порівняно із загальними інструментами екологічного регулювання, екологічний податок безпосередньо збільшує собівартість продукції суб'єктів ринкової економіки, а потім зменшує їх норму прибутку, змушуючи суб'єктів господарювання з великим споживанням енергії, великими викидами та великим рівнем забруднення навколишнього середовища застосовувати ефективні засоби для розвитку екологічного виробництва.

По-друге, екологічний податок базується на фактичному викиді забруднюючих речовин, який є практичним та дієвим. Деякі західні країни застосовують права на викиди та торгівлю викидами вуглецю як інструменти економічного стимулювання екологічного регулювання на основі загальної кількості викидів забруднюючих речовин у майбутньому. Складність експлуатації головним чином зосереджена на тому, як визначити загальну кількість викидів забруднюючих речовин та як контролювати суб'єктів ринкової економіки, які не відповідають стандартам забруднення. Екологічний податок стягується на основі фактичного скиду у стічні води, а також за поведінку забруднення навколишнього середовища більшості суб'єктів господарювання, що компенсує дефіцит загальних економічних стимулів засобів екологічного регулювання.

Рис. 2. Характеристика екологічного податку та механізм його взаємодії з станом навколишнього природного середовища

Примітка: НПС – навколишнє природне середовище

Джерело: авторська розробка

По-третє, законодавство та застосування екологічного податку є сильнішими, а його вплив ширшим. Порівняно з адміністративними засобами екологічного регулювання, екологічні податки в більшості країн встановили конкретний зміст та правила впровадження екологічного податку за допомогою законодавчих засобів, таких як об'єкт збору податків, ставка податку, зменшення податків та механізм повернення. Реалізуючи стандарт кількісного збору, визначаючи процес стягнення та оцінюючи ефект збору, екологічний податок забезпечує потужну юридичну підтримку відповідних урядових адміністративних департаментів для проведення спеціальних робіт з удосконалення екологічного управління.

Крім того, як інструмент економічного стимулювання екологічного регулювання, екологічний податок відіграє значну роль у сприянні енергозбереженню та скороченню викидів. З одного боку, екологічний податок, що стягується урядом, інтерналізує соціальні та економічні витрати на забруднення навколишнього середовища та зменшує граничний прибуток, збільшуючи загальновиробничі витрати суб'єкта малого підприємництва, заохочуючи людей змінити минулий спосіб виробництва та експлуатації, проводити дослідження та розробку інноваційних технологій охорони навколишнього середовища та розвивати економію ресурсів. Зниження поведінки забруднюючих речовин та продуктів, що забруднюють, ефективно стримує погіршення навколишнього середовища та сприяє збереженню енергії та зменшенню викидів.

З іншого боку, екологічний податок стягується, щоб акумулювати кошти для подальшого екологічного управління. Відомо, що енергозбереження та скорочення викидів є довгостроковим завданням із охорони навколишнього середовища з великим попитом на капітал та високими технічними вимогами, що вимагає великої кількості робочої сили, матеріалів та фінансових ресурсів. Розвинені країни, такі як США та Австралія, використовують доходи від екологічного податку для створення спеціальних фондів охорони навколишнього середовища.

Спеціалізований з питань екологічного оподаткування, екологічний податок не тільки забезпечує наукові витрати та ефективний нагляд спеціальних фондів для управління навколишнім середовищем, але також забезпечує потужну фінансову підтримку урядових робіт з енергозбереження та охорони навколишнього середовища. Крім того, уряд може заохотити здійснити технологічну трансформацію, ліквідувати відсталі виробничі потужності, відрегулювати промислові структури, розробити енергозберігаючі та технології скорочення викидів, а також придбати екологічні засоби захисту навколишнього середовища за допомогою екологічних податкових пільг, такі як звільнення від податку та податкова декларація.

Висновки. Дослідження продемонструвало розбіжності у поглядах науковців щодо трактування поняття «ресурсні платежі», вважаємо що запропоноване нами визначення є більш доцільним для імплементації його у подальших дослідженнях, так як відображає його фіскальні особливості та характеризує основні покладені на них функції. Узагальнений аналіз ресурсних платежів у розрізі екологічних податків та рентної плати показав, що рентні платежі слугують забезпеченню збереженню та відновленню земельних ресурсів, а екологічні податки сприяють зменшенню викидів забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище. Тобто, ресурсні платежі мають бути використані як ефективний засіб зменшення забруднюючих речовин в процесі індустріалізації.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Economic Reform and Environmental Performance in Transition Economies. *World Bank*. Washington. 1999. 57 p.
2. Environmental taxes. Implementation and Environmental Effectiveness. *European Environment Agency*. 1996. P. 65.
3. Мандзык В.М. Особливості вилучення рентної складової у доходах економічних агентів. *Ефективна економіка*. 2009. Випуск № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=26> (дата звернення: 07.10.2020).
4. Веклич О.О. Сучасні тенденції фінансового забезпечення природоохоронної діяльності в Україні. *Фінанси України*. 2009. № 11. С. 20–34.
5. Данилишин Б.М., Міщенко В.С. Рента та розвиток рентних відносин. *Наука та Інновації*. 2006. Т. 2. № 5. С. 81–92. URL: http://scinn.org.ua/sites/default/files/pdf/2006/N5/5_06_81.pdf. (дата звернення: 03.10.2020)
6. Драган І.В. Узгодження еколого-економічних інтересів у системі державного регулювання сфери природокористування. *Національне господарство України: теорія та практика управління*. Київ. 2013. С. 155–160.
7. Маршал А. Принципи політичної науки. URL: <http://www.ek.org/mar204.htm> (дата звернення: 10.10.2020).
8. Назаркевич І.Б., Козюк А.В. Значення ресурсних платежів у системі оподаткування України. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Том 20. Випуск № 3. С. 191–199.
9. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010. *Законодавство України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 05.10.2020).
10. Цивільний кодекс України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 05.10.2020).
11. Ялбулганова Я.Я. Правовое регулирование природоресурсных платежей: Учебное пособие. Москва : ЗАО Юстицинформ, 2007. 192 с.

REFERENCES:

1. Economic Reform and Environmental Performance in Transition Economies. *World Bank*. Washington. 1999. 57 p.
2. Environmental taxes. Implementation and Environmental Effectiveness. *European Environment Agency*. 1996. P. 65.
3. Mandzyk V.M. (2009) Osoblyvosti vyluchennja rentnoji skladovoji u dokhodakh ekonomichnykh aghentiv [Features of the withdrawal of the rent component in the income of econom-

- ic agents]. *Efektivna ekonomika*. Vypusk № 2. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=26> (accessed 07 October 2020). (in Ukrainian)
4. Veklych O.O. (2009) Suchasni tendenciji finansovogho zabezpechennja pryrodookhoronoi dijalnosti v Ukraini [Current trends in financial support of environmental activities in Ukraine]. *Finansy Ukrainy*, no. 11, pp. 20–34. (in Ukrainian)
  5. Danylyshyn B.M., Mishhenko V.S. (2006) Renta ta rozvytok rentnykh vidnosyn [Rent and development of rent relations]. *Nauka ta Innovacij*. T. 2. No. 5. Pp. 81–92. Available at: http://scinn.org.ua/sites/default/files/pdf/2006/N5/5_06_81.pdf. (accessed 03 October 2020)
  6. Draghan I.V. (2013) Uzghodzhennja ekologho-ekonomichnykh interesu u systemi derzhavnogho rehuljuvannja sfery pryrodokorystuvannja [Coordination of ecological and economic interests in the system of state regulation of nature management]. *Nacionaljne ghospodarstvo Ukrainy: teorija ta praktyka upravlinnja*. Kyiv. Pp. 155–160. (in Ukrainian)
  7. Marshal A. Prynцыпы politychnoi nauky [Principles of political science]. Available at: <http://www.ek-lit.org/mar204.htm> (accessed 10 October 2020)
  8. Nazarkevych I.B., Kozjuk A.V. (2010) Znachennja resursnykh platezhiv u systemi opodatkovannja Ukrainy [The value of resource payments in the taxation system of Ukraine]. *Naukovyj visnyk NLTU Ukrainy*. Tom 20. Vypusk 3. Pp. 191–199. (in Ukrainian)
  9. Podatkovyj kodeks Ukrainy [Tax Code of Ukraine] № 2755-VI vid 02.12.2010. *Zakonodavstvo Ukrainy*. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (accessed 05 October 2020). (in Ukrainian)
  10. Cyvilnyj kodeks Ukrainy [Civil Code of Ukraine]. *Zakonodavstvo Ukrainy*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (accessed 05 October 2020) (in Ukrainian)
  11. Jalbulghanova Ja.Ja. (2007). Pravovoe rehulyrovanye pryrodoresursnykh platezhem [Legal regulation of natural resource payments]: Uchebnoe posobyje. Moskva. ZAO Justycynform. 192 p. (in Russian)